

PATVIRTINTA
Lietuvos inžinerijos kolegijos
Direktorius
2024 m. lapkričio 28d. įsakymu
Nr.V1-194

SANTECHNIKO SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA NR. 19

I. BENDROJI DALIS

1. Santechnikui gali dirbti asmuo, ne jaunesnis kaip 18 metų, nustatyta tvarka apmokytas ir atestuotas.
2. Prieš pradėdamas dirbti, santechnikas turi būti pasitikrinęs sveikatą, išklauses įvadinį ir darbo vietoje instruktavimus darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais.
3. Santechnikas privalo periodiškai tikrintis sveikatą kartą per dvejus metus.
4. Darbuotojas privalo laikytis darbo tvarkos taisyklių, vykdyti įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos norminių dokumentų reikalavimus, darbo priemones naudoti pagal darbo priemonių dokumentuose nurodytus saugaus naudojimo reikalavimus, laikytis nustatyto darbo ir poilsio režimo.
5. Santechnikas privalo laikytis įrengimų ir mechanizmų, su kuriais dirba, eksploatavimo taisyklių, nedirbti su techniškai netvarkingomis darbo priemonėmis ir apie tai pranešti darbo vadovui.
6. Darbuotojas privalo informuoti padalinio vadovą, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistą apie situaciją darbo vietoje ar kitoje įstaigos vietoje, kuri, jo įsitikinimu, gali kelti pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.
7. Pastebėjus darbo įrengimų ar įrankių gedimą, esant netvarkingoms asmeninės apsaugos priemonėms, darbus privaloma nutraukti ir pranešti darbo vadovui.
8. Darbuotojas, nukentėjęs dėl nelaimingo atsitikimo darbe, ūmios profesinės ligos, asmuo, matęs įvykį arba jo pasekmes, privalo nedelsdamas apie tai pranešti padalinio vadovui, įstaigos vadovui, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistui, jeigu jis pajėgia tai padaryti.
9. Įvykus nelaimingam atsitikimui, būtina nukentėjusiam suteikti pirmąją pagalbą. Reikalui esant, iškviesti greitąją medicinos pagalbą tel. 112.
10. Asmens higienos reikalavimai:
 - 10.1. dirbti apsivilkus tvarkingais ir švariais darbo drabužiais;
 - 10.2. nelaikyti maisto produktų ir nevalgyti darbo vietoje.
11. Santechnikui, pažeidusiam šios instrukcijos reikalavimus, taikoma Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta atsakomybė.

II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

12. Pavojingi veiksniai darbo aplinkoje, dėl kurių santechnikas gali patirti ūmių sveikatos sutrikimų:

- 12.1. netvarkinga darbo vieta, slidžios, nelygios grindys - užkliuvus, paslydus galimos traumos;
- 12.2. nepakankamas darbo vietos apšvietimas;
- 12.3. elektros srovės poveikis. Paveikus elektros srovei, netenkama sąmonės, sutrinka arba nutrūksta širdies veikla bei kvėpavimas, o kartais ištinka ir staigi mirtis;
- 12.4. įrankių ašmenys - neatsargiai elgiantis, galimi plaštakų sužeidimai;
- 12.5. karštas vanduo ir garai, trūkus vamzdžiams galimi nudegimai;
- 12.6. slėginių indų sprogitimas – eksploatuojant techniškai netvarkingus, galimos traumos;
- 12.7. dirbant šuliniuose, galimi sprogitai, gaisrai, nudegimai;
- 12.8. pavojingai sukrautos medžiagos ir gaminiai - galimos griūtys ar kritimai iš viršaus traumuojant darbuotoją;
- 12.9. pavojus kristi iš aukštai esančios darbo vietos;
- 12.10. darbas nesilaikant saugių darbo metodų, nesinaudojant asmeninėmis apsaugos priemonėmis, dėl ko gali įvykti traumos;
- 12.11. besisukančios ir judančios mechanizmų, įrankių dalys – dirbant be numatytų eksploatavimo instrukcijoje apsauginių gaubtų, galimi galūnių sužalojimai;
- 12.12. krovinio kėlimas nesilaikant leidžiamų kėlimo normų. Vienkartinio keliamo ir pernešamo krovinio masė neturi viršyti vyrams 30 kg, moterims - ne daugiau kaip 10 kg.
- 13. Priklausomai nuo atliekamų darbų pobūdžio, gali veikti kenksmingi veiksniai. Kenksmingi veiksniai darbo aplinkoje yra tie, kurių ilgalaikis poveikis gali būti pavojingas sveikatai:
- 13.1. šuliniuose, talpose susidaranti nuodingos dujos - galimi apsinuodijimai;
- 13.2. triukšmas, vibracija veikia periferinę nervų sistemą. Garso lygis darbo vietoje neturi viršyti 80 dBA.
- 14. Privalomos saugos priemonės:
- 14.1. priklausomai nuo atliekamų darbų santechnikui gali būti išduodamos asmeninės apsaugos priemonės - darbo drabužiai, apsauginiai akiniai, apsauginis diržas, šalmas, dujokaukė, darbo pirštinės, padidėjusio triukšmo patalpose – ausinės;
- 14.2. santechnikas privalo prižiūrėti ir naudoti pagal paskirtį asmenines apsaugos priemones, laiku pranešti darbo vadovui apie jų nusidėvėjimą, netinkamumą naudoti, kad baigiasi jų naudojimo terminas.

III. DARBUOTOJO VEIKSMAI PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ

- 15. Apsivilkti darbo drabužiais, užsisegti visas sagas, apsiauti darbo avalynę, paimti į darbo vietą tvarkingas asmeninės apsaugos priemones.
- 16. Susipažinti su darbo vieta ir išsiaiškinti, kaip saugiai atlikti pavestą darbą.
- 17. Iš darbo vietos pašalinti visus nereikalingus daiktus.
- 18. Patikrinti, ar tvarkingi darbo įrankiai, įrengimai. Įrankiai turi atitikti šiuos reikalavimus:
- 18.1. įrankių rankenos turi būti padarytos iš tvirtos medienos, be šakų ir įskilimų;
- 18.2. kotoi turi būti ovalios formos, be šerpetų, užkalti pleištais;
- 18.3. dildžių, atsuktuvų, kaltų rankenos turi būti su metaliniais žiedais, ne trumpesnės kaip 150 mm;
- 18.4. kaltai, kirstukai turi būti gerai išgaląsti;
- 18.5. plaktukai, kūjai turi būti be įtrūkimų, šerpetų, užplakimų;
- 18.6. plaktuko rankenėlė turi būti ne trumpesnė kaip 400 mm, o kūjo - 700 mm;
- 18.7. raktai turi atitikti veržlių matmenis.

19. Apžiūrėti, ar yra reikiami aptvėrimai, apsaugos ant įrengimų judančių dalių, pavarų, ar patikimai įžeminti įrengimai, su kuriais teks dirbti.
20. Patikrinti, ar uždengti šuliniai, ar uždarytos sklendės. Pavojaingas darbo vietas aptverti ir iškabinti įspėjamuosius ženklus.
21. Patikrinti, ar gerai apšviesta darbo vieta, ar nėra kabančių atvirų elektros laidų. Vietiniam darbo vietos apšvietimui taikomi šie reikalavimai:
 - 21.1. ne didesnės kaip 42 V įtampos pernešamas lempas galima naudoti dulkėtose patalpose arba patalpose, kurių metalinės, gelžbetoninės ir kitokios elektrai laidžios grindys arba aukšta temperatūra, tačiau tik esant vienam iš šių požymių;
 - 21.2. ne didesnės kaip 12 V įtampos pernešamas lempas galima naudoti labai pavojingose patalpose (labai drėgnose, kur santykinė drėgmė artima 100%, chemiškai aktyviose patalpose, kur cheminė aplinka ardo elektros laidų izoliaciją).
22. Esant reikalui, paimti į darbo vietą kopėčias. Naudotis tik išbandytais kopėčiomis:
 - 22.1. bendras pristatomų kopėčių ilgis turi būti toks, kad santechnikas galėtų dirbti stovėdamas ant pakopos, esančios ne žemiau kaip 1 m nuo kopėčių galo. Santechnikas šiuo atveju turi prisirišti apsauginiu diržu prie patikimai stiprių konstrukcinių elementų;
 - 22.2. išskečiamos kopėčios-lipynės turi būti su įtaisais, neleidžiančiais joms savaime išsiskėsti. Dirbti su netvarkingomis kopėčiomis draudžiama.
23. Apie netinkamus įrankius, įrengimus, elektros linijos defektus reikia nedelsiant pranešti padalinio vadovui. Taip pat pranešti, jei nėra reikiamose vietose apsauginių aptvarų, apsauginių priemonių. Darbą pradėti pašalinus visus pastebėtus trūkumus.

IV. DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU

24. Remonto atlikimo vietą reikia nuolat valyti nuo šiukšlių, nereikalingus daiktus padėti į jiems skirtą vietą, kad nebūtų užkrauti perėjimai.
25. Neleisti dirbti pašaliniais asmenims arba imtis darbų, kuriuos atlikti yra neinstrukuotas.
26. Draudžiama rūkyti darbo vietoje, rūkyti tik tam skirtose ir tinkamai įrengtose vietose.
27. Apdorojant detalę, būtina ją gerai įtvirtinti spaustuose.
28. Kertant metalą, būtina apsaugoti save ir aplinkinius darbuotojus nuo lekiančios nukirstos dalies.
29. Dirbti su kirstukais galima tik užsidėjus apsauginius akinius su nedūžtančiais stiklais.
30. Draudžiama dirbti su nežinomais, techniškai netvarkingais įrankiais.
31. Įrankių (raktų, replių, žnyplių) negalima pailginti ant rankenų užmaunant vamzdžius ir pan.
32. Apdorojamos detalės, ruošiniai, įrankiai turi būti padėti taip, kad nenukristų.
33. Dirbti galandimo, gręžimo ir kitomis staklėmis galima tik papildomai instrukuotam.
34. Dirbti elektros ir pneumatiniiais įrankiais galima tik apmokytam ir papildomai instrukuotam.
35. Draudžiama dirbti elektros ir pneumatiniiais įrankiais ant pristatomų ar išskečiamų kopėčių. Tam darbui turi būti naudojami pastoliai.
36. Kilnojamuosius elektros laidus jungti prie nuolatinių laidų galima tik per kištukinį lizdą. Kilnojamuosius laidus kabinti tik ant medinių kronšteinų, draudžiama kabinti ant metalinių kronšteinų, vamzdžių ar armatūros.
37. Santechnikas neturi teisės taisyti jungiklių, saugiklių, atjungti nuo elektros tinklo remontuojamų įrenginių. Juos prijungti, išbandyti gali tik tas darbuotojas, kuris turi privalomą elektrotechninio personalo kvalifikaciją.
38. Radus elektros laidus be izoliacijos arba su pažeista izoliacija, darbą reikia nutraukti ir pranešti padalinio vadovui, kad laidai būtų sutvarkyti.

39. Draudžiama liesti neizoliuotus laidus replėmis ar kitais metaliniais įrankiais.
40. Montavimo darbus prie elektros srovės tinklų galima vykdyti tik tada, kai išjungiamas elektros įtampa arba kai laidai yra patikimai izoliuoti nuo išorės.
41. Darbams vykdyti pavojingose zonose, kuriose nuolat veikia ar gali veikti rizikos veiksniai, nepriklausantys nuo atliekamų darbų pobūdžio, turi būti išduota paskyra-leidimas, kurioje būtų nurodytos darbuotojų saugos ir sveikatos priemonės ir saugūs darbų atlikimo būdai.
42. Dirbant aukštyje, būtina naudotis apsauginiais diržais, įrankius laikyti specialiame krepšelyje.
43. Klojant vamzdžius tranšėjose, reikia žiūrėti, kad negriūtų žemė. Tam tikslui patikrinti sutvirtinimų stiprumą, o jei nėra sutvirtinimų - įsitikinti šlaitų pastovumu.
44. Suvirinimo darbus gali atlikti tik tam darbui turintis teisę santechnikas.
45. Darbo zonoje vaikščioti pašaliniais draudžiama, eiti tik perėjimui numatytose vietose, stebėti važiuojančių transporto priemonių signalus.
46. Sujungiant flanšus, skylių sutapimą reikia tikrinti specialiais laužtuvėliais. Pirštais tikrinti draudžiama.
47. Tarpiklius reikia statyti tik tada, kai būna įstatyti apatiniai varžtai.
48. Pakėlus krovinį domkratu, būtina pakišti specialius pastovus.
49. Dirbant su vamzdžių lenkimo staklėmis, būtina:
 - 49.1. patikrinti, ar staklių įžeminimas patikimas, ar visos besisukančios staklių dalys (velenai, krumpliaračiai ir kt.) uždengtos apsauginiais gaubtais;
 - 49.2. šalia staklių laikyti laisvą, ne mažesnę kaip 2 m skersmens aikštelę;
 - 49.3. vamzdžių lenkimo velenus keisti tik visiškai sustojus staklėms ir išjungus jas iš elektros tinklo.
50. Draudžiama ant pastolių ar klojinių pjauti, lenkti bei dirbti kitus darbus, susijusius su ruošinių apdorojimu.
51. Rankinio vamzdžių lenkimo prietaisai turi būti patikimai pritvirtinti prie darbatalių, o darbataliai pastatyti patogioje darbui, lygioje, neslidžioje vietoje.
52. Lenkiant vamzdžius rankinėmis lenkimo priemonėmis, rankeną reikia stumti nuo savęs, o ne į save.
53. Lenkiant pašildytus vamzdžius, reikia laikytis šių reikalavimų:
 - 53.1. įkaitinant vamzdžio lenkimo vietas krosnyse, kūrenamose skystu kuru, prižiūrintis personalas turi dirbti su apsauginiais akiniais;
 - 53.2. ilgiems vamzdžiams reikia naudoti palaikančius padėklus;
 - 53.3. aušinant vamzdžius vandeniui, naudoti samčius su pailgintomis rankenomis.
54. Atliekant vamzdynų remontą, būtina atjungti juos nuo pagrindinės magistralės.
55. Kontrolinių šulinių dangčiai turi būti atidaromi specialiais kabliais. Nuiminėti šulinių dangčius rankomis draudžiama.
56. Darbai, susiję su nusileidimu į šulinius, kameras, rezervuarus ir kitas požemines komunikacijas, priskiriami prie pavojingų. Jiems atlikti turi būti išrašoma paskyra-leidimas, kurioje nurodoma saugi darbų atlikimo tvarka, kenksmingi veiksniai ir jų apsisaugojimo būdai. Darbininkai, prieš atlikdami tuos darbus, turi būti papildomai instruktuoti. Atlikti minėtus darbus be paskyros- leidimo draudžiama.
57. Draudžiama prie atidengtų šulinių, kamerų, rezervuarų angų rūkyti, mesti į juos degančius daiktus.
58. Atliekant karšto vandens vamzdynų, garotiekių ir šildymo priemonių remontą, būtina saugotis, kad būtų išvengta apsiplikinimo karštu vandeniu arba garu.

59. Remontuojant vamzdynus, įsitikinti, ar sistemoje nėra spaudimo.
60. Šildymo sistemos priemonės ardyti iš lėto, vandens ir kondensato likučius išpilant į iš anksto paruoštus indus.
61. Dirbant šiluminiuose mazguose, reikia išmanyti prietaisų reguliavimo armatūros paskirtį.
62. Leidžiant garą į šaltą magistralę, sklendę reikia atsukti iš lėto. Prietaisus ir garotiekius pašildyti palaipsniui.
63. Užšalusius vamzdžius atšildyti būtina tik karštu vandeniu. Šildyti vamzdžius atvira ugnimi draudžiama.
64. Atšildant vandens skaitiklius, būtina juos nuimti nuo vamzdyno ir įnešti į šiltą patalpą. Šildyti skaitiklius karštu vandeniu draudžiama.
65. Sanitarinės technikos ir vamzdžių linijos turi būti išbandomos prižiūrint padalinio vadovui. Prie bandomų įrengimų ir vamzdžių draudžiama leisti pašalinius asmenis.
66. Bandyti reikia pagal projekto nurodymus ir techninės statybos bei montavimo darbų vykdymo ir priėmimo sąlygas bei vadovaujantis sudaryta darbų saugos vamzdynų bandymo instrukcija. Katilai išbandomi hidrauliniu būdu.
67. Darbininkai, dalyvaujantys vamzdžių linijų ir vamzdžių sistemų bandymo darbuose, turi būti prieš tai išklause papildomus instruktavimus.
68. Prieš paleidžiant siurblius, ventiliatorius ir kitus įrengimus, reikia atidžiai apžiūrėti, kad jų viduje nebūtų pašalinių daiktų.
69. Draudžiama stovėti po demontuotais, blogai pritvirtintais vamzdžiais ir sklendėmis.
70. Elektrosaugos reikalavimai:
 - 70.1. nepalikti be priežiūros įjungtų elektros įrenginių;
 - 70.2. eksploatuojant elektros įrenginius, draudžiama:
 - 70.2.1. naudoti patalpų šildymui nestandartinius elektros šildymo prietaisus;
 - 70.2.2. naudotis netvarkingais elektros įrankiais, prietaisais, netvarkingais elektros šakučių lizdais, kištukais, jungikliais bei kita elektros instaliacijos įranga.

V. DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS

71. Nutrūkus elektros energijos tiekimui, būtina iškviesti budintį elektriką.
72. Įvykus avarijai, nedelsiant išjungti stakles, elektros ar pneumatinius įrankius ir pranešti padalinio vadovui. Iki tyrimo pradžios išsaugoti įvykio vietą tokią, kokia ji buvo avarijos metu, jei tai nekelia pavojaus žmonių gyvybei.
73. Kilus gaisrui, iškviesti ugniagesius tel. 112, pradėti gaisrą gesinti turimomis priemonėmis ir nedelsiant informuoti padalinio vadovą apie gaisrą.
74. Darbuotojas privalo mokėti naudotis pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis.

VI. DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

- 75. Uždengti šulinių dangčius, aptverti duobes.
 - 76. Sutvarkyti įrankius, įrengimus, nuvalyti juos ir padėti į saugojimo vietą.
 - 77. Sutvarkyti darbo vietą.
 - 78. Įsitikinti, ar nėra gaisro pavojaus.
 - 79. Apie visus nesklandumus darbe pranešti padalinio vadovui.
-

